

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET ÅLHULTS URSKOG

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara och återskapa de värdefulla livsmiljöerna barrnaturskog och sumpskog. Viktiga strukturer och funktioner som stående och liggande död ved, gamla, grova och senvuxna träd samt boträd och hålträd ska förekomma i tillräcklig omfattning för miljöerna. Typiska växt- och djursamhällen och arter som är karaktäristiska för ovanstående livsmiljöer ska bevaras. Hotade, sällsynta och hänsynskrävande arter ska bevaras och helst öka för att långsiktigt kunna fortleva. Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet, och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

I syftet ingår följande delsyften:

- Bevara och återskapa naturtyperna västlig taiga (granskog, barrblandskog och blandskog) och lövsumpskog så att gynnsam bevarandestatus uppnås.
- Bevara och förstärka funktioner och strukturer så att de förekommer i för naturtyperna gynnsam omfattning.
- Bevara och förstärka populationerna av arter upptagna på den av Naturvårdsverket fastställda nationella listan över hotade och missgynnade arter (rödlistade arter) så att gynnsam bevarandestatus uppnås.
- Skapa förutsättningar för friluftsliv i den mån det inte strider mot ovanstående delsyften.

2. Beskrivning av området

Naturreservatet Ålhults urskog är en urskogsartad granskog och barrblandskog på starkt kuperad och blockig mark. Skogsbeståndet ligger helt nära gränsen till

Vimmerby kommun och har lång trädkontinuitet. Vid en undersökning 1984 framkom att procentandelen träd över 100 år var mycket hög. En gran uppmättes till 160 år, vilket är en ansevärd ålder. Vid en senare inventering har en gran uppmätts till 240 år (2006). Berggrunden består av en porfyrtad, tämligen grovkornig granit. Den näringsfattiga berggrunden avspeglas i florans sammansättning på hållar och bergväggar. Markfloran tyder däremot på att de lösa jordlagren av blockrikt morängrus är betydligt näringsrikare. Plockhuggning har skett och lågområdena i norra och östra delarna utnyttjades år 1850 som slåttermarker.

Området består huvudsakligen av en granskog av frisk ristyp. Fältskiktet är ganska örtrikt, men kruståtel och blåbär dominerar. Mossmattorna är mycket tjocka och har hög täckningsgrad. Bland kärlväxterna är vårfryle, harsyra, skogsstjärna och ängskovall särskilt frekventa. Andra inslag är knärot, tallört, grönpärla och ögonpärla. Stor kvastmossa, husmossa och väggmossa tillhör bottenskiktets vanligaste mossarter.

På två av områdets höjdparter växer en tallskog av torr ristyp med underväxt av gran. Ljung och kruståtel dominerar bergkullarnas fältskikt. Även lingon är ganska vanligt. Purpurknipprot förekommer på flera platser i en sydsluttning. I bottenskiktet är väggmossa och vågig kvastmossa dominerande. Inslag av renlav finns också. Ett mycket litet alkärr finns i det fuktigare partiet i reservatets nordöstra del och en björkbeskogad torvmark med sumpskogskaraktär finns i området sydvästra del.

Ålhults urskog erbjuder en rad småbiotoper som är avgörande för en rik moss- och lavflora. Frånsett gamla granar och tallar är lågor, torrakor, block och bergssidor viktiga substrat.

Moss-, lav- och svampfloran är artrik. Skägg- och tagellavar förekommer rikligt. Bland mossor är bland annat trubbfjädermossa, platt fjädermossa, vedtrappmossa, långflikmossa och grön sköldmossa representerade. Området är entomologiskt intressant, på grund av tillgången på död ved och den rika svampfloran. Här ett stort antal skalbaggsarter påträffade, bland annat den hotade arten sågtandad mycelbagge.

Den stora mängden insekter inom naturreservatet drar till sig fåglar, främst hackspettar. Spillkråka, gröngöling samt mindre och större hackspett är representerade. Gammelskog är också mycket viktig för skogshöns. Inom området kan man stöta på både tjäder och järpe.

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Ålhults urskog
Objektnummer	1008972
Skyddsform	Naturreservat

Natura 2000 beteckning	SE0330051
Län	Kalmar
Kommun	Västervik
Fastigheter	Ålhult 1:2 Ålhult 1:3 Skutterstad 1:10
Servitut	
Nyttjanderätter	
Totalareal (ha)	29,2
Landareal (ha)	29,2
Areal produktiv skogsmark (ha)	29,2
Naturtyper, naturvårdsregistrets indelning:	Areal (ha)
Granskogar	19,9
Barrblandskog	7,1
Lövsumpskog	1,4
Hygge, blandskog	0,8
Naturtyper, art och habitatdirektivets indelning:	Areal (ha)
Västlig taiga, granskog, 9010	6,6
Västlig taiga, barrblandskog, 9010	6,0
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Västlig taiga, granskog och barrblandskog, 9010
Strukturer och funktioner	Död ved Gamla, grova och senvuxna träd Hålträd Boträd Block och bergssidor
Arter	<i>Liodopria serricornis</i> , sågtandad mycelbagge <i>Dendrocopos minor</i> , mindre hackspett <i>Parus palustris</i> , entita

	Arter som är upptagna på EU:s art- och habitatdirektivs annex 2: <i>Buxbaumia viridis</i>, Grön sköldmossa Arter som är upptagna på fågeldirektivets annex 1: <i>Bonasa bonasia</i>, järpe <i>Tetrao urogallus</i>, tjäder <i>Dryocopus martius</i>, spillkråka
--	---

2.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Naturreseptet ligger i Västerviks kommun, Blackstad socken. Området utgörs av skogsmark. Dess höga värden har uppkommit genom att den inte har skötts ur skoglig synpunkt under en förhållandevis lång period. Det senaste mänskliga ingreppet gjordes för cirka 50 år sedan. Mossklädda stubbar är spår efter denna plockhuggning. Trots det är inte beståndet ännu så gammalt att hela cykeln av gamla och unga träd, torrakor och lågor i olika åldrar är representerade.

Området med Ålhults urskog hör till de båda byarna Ålhult och Skutterstad i Blackstad socken. Det utgör gammal utmark till dessa byar och gränsar i väster till Locknevi socken i Vimmerby kommun. Området har troligen varit skog i långa tider och betecknas på karta från 1705 med ”*Grovfh tall gran och Biörkskog till swediande styckewys tiänlig*”. Något söder om reservatet beskrivs skogen som ”*affbrukade swedior godt mullbete*”. Det kan tolkas som att området regelbundet blivit avbränt med syfte att erhålla ett bättre bete.

På äldre kartor omnämns även ett våtmarksområde i reservatets västra del kallat ”Linde Kiärr”, genom vilket det rann ett vattendrag. Denna kärrmark var inhägnad, vilket tyder på att den användes för utmarksslåtter redan vid början av 1700-talet. På 1940-talets kartor är detta kärr markerat som åker, vilket tyder på att det någon gång har dikats ut för att kunna odlas upp, möjligen någon gång vid början av 1900-talet. Odling av Lindkärret har idag upphört då hela reservatet nu klassas som skogsmark. På laga skifteskarta från 1850 finns ytterligare områden inom reservatet markerade som slåttermark dessutom med uppgifter om ängslador i nära anslutning till dessa.

Då marken hävdades i en stor omfattning förr, innebar det att området då antagligen var mer öppet än idag. Detta kan man bland annat ana i den vegetationskartering som gjordes inför generalstabskartan på 1840-talet. Området markerades då som ett delvis glest lövskogsområde där det främst på höjderna förekom inslag av barrträd. Reservatet har alltså tidigare varit påverkat av både svedja, bete, slåtter och antagligen även ett visst virkesuttag.

Laga skifte är genomfört i Ålhult 1847 och i Skutterstad 1850 då de långsträckta fastighetsbildningarna från bytomterna öster om reservatet till gränsbygderna i väster tillkom.

Även om området karakteriseras av grovvuxen barrskog idag har nog lövinslaget, med bland annat al och björk, varit betydlig mer dominerande tidigare.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Kulturhistoriska bevarandevärden

Några kända fornlämningar finns inte i området. Spår av tidigare markanvändning syns framför allt i Lindekärret som brukats som äng och åker, men som numera är igenväxt med björk.

2.3.2 Biologiska bevarandevärden

Det aktuella området utgörs till övervägande del av äldre barnaturskog på blockig mark. Området är mosaikartat med grovstammig granskog omväxlande med blocksamlingar och ett fuktigare parti som upptas av gran- och lövsumpskog och ett mindre alkärr. Trädsiktet domineras av gran med inslag av tall. Övriga trädslag som finns representerade är bl.a. ek, björk, klibbal, rönn och asp. Partier med hållmarkstallskog förekommer på små höjdparter i området. Större delen av området är starkt kuperat.

Området hyser ett stort inslag av värdefulla element och strukturer såsom branter, block, grova och senvuxna träd och död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd.

Området hyser en rik fauna och flora med många arter som är knutna till äldre barnaturskogar och till substrat och nedbrytningsstadier som förekommer i naturskogen. Bland dessa förekommer grön sköldmossa *Buxbaumia viridis*, järpe *Bonasa bonasia*, tjäder *Tetrao urogallus* och spillkråka *Dryocopus martius*, vilka är fyra arter som ingår i Natura 2000 habitat- och fågeldirektiv. Även ett flertal signalarter har påträffats. Bland dem kan nämnas talticka *Phellinus pini*, kattfotslav *Arthonia leucopellaea*, skriftlav *Graphis scripta*, gammelgranslav *Lecanactis abietina*, vedtrappmossa *Anastrophyllum hellerianum*, trubbfjädermossa *Homalia trichomanoides*, svart trolldruva *Actea spicata*, vårärt *Lathyrus vernus* och ögonpyrola *Moneses uniflora*.

Förekomsten av gamla och grova träd, lågor, död ved och inslag av löv gör att området har goda förutsättningar att hysa fler signalarter eller rödlistade växt- och djurarter som idag inte är kända från området.

2.3.3 Bevarandevärden för friluftslivet

Barrskogar av naturskogskaraktär är ovanligt i hela länet. Därför är Ålhults urskog ett viktigt pedagogiskt område för allmänheten. I reservatet finns en informations-skylt och en markerad strövstig som leder genom stora delar av kärnområdet. Ytterligare en informationsskylt finns vid parkeringen vid den allmänna vägen öster om reservatet.

3. Generella råd och riktlinjer

Vid skötselåtgärder ska element som är värdefulla för faunan och florán sparas så som grova träd, hålträd, boträd, stående döda och döende träd, vindfäälle eller lågor. Alla skötselåtgärder inom naturreservatet, t.ex. avverkning och uttransport av virke, ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att skador på mark och fornlämningar inte uppkommer.

Träd som fallit eller hotar falla ned över befintliga stigar, stängsel eller betesmarker får upparbetas och avlägsnas. Träd som är värdefulla för faunan och florán, exempelvis grova och gamla träd ska dock flyttas och lämnas kvar på lämplig plats i reservatsområdet. Samråd ska ske med Naturvårdsförvaltaren före åtgärd.

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i 2 skötselområden. Avgränsning av skötselområde 1 framgår av bifogad skötselplankarta, bilaga 2.1. Skötselområde 2 omfattar hela reservatet.

4.1 Skötselområde 1: Skogsmark (29,2 ha)

Beskrivning:

Skötselområde 1a:

Naturreservatets centrala delar utgörs av en naturskogsartad granskog och barrblandskog på kuperad och blockrik mark. Lövinslag av björk, klibbal, asp, hassel, rönn och ek finns spritt inom området. Skogsbeståndet har lång trädkontinuitet och hyser ett stort inslag av död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd. Detta skapar förutsättningar för en rik fauna och flora med många arter som är knutna till substrat och nedbrytningsstadier. Fältskiktet är ganska örtrikt, men kruståtel och blåbär dominerar. Bland kärlväxterna är vårfryle, harsyra, skogsstjärna och ängskovall särskilt frekventa. Andra inslag är knärot, tallört, grönpyrola och ögonpyrola. Stor kvastmossa, husmossa och väggmossa tillhör bottenskiktets vanligaste mossarter. På ett par höjdparter i området växer tallskog av torr ristyp med underväxt av gran. På bergkullarna dominerar ljung och kruståtel i fältskiktet. I vissa torra partier växer även kattfot och getrams. Pur-

purknipprot förekommer på flera platser i en sydsluttning. På de äldre träden förekommer skägg- och tagellavar rikligt.

Moss-, lav- och svampfloran är mycket artrik. Här växer bland annat talticka *Phellinus pini*, skriftlav *Graphis scripta*, gammelgranslav *Lecanactis abietina*, vednål *Bryoria freemontii*, tunn flarnlav *Hypocenomyce friesii*, sträv skägglav *Usnea scrabata*, vågig sidenmossa *Plagiothecium undulatum*, trubbfjädermossa *Homalia trichomanoides*, grön sköldmossa *Buxbaumia viridis* och långfliksmossa *Nowellia curvifolia*. Området är också entomologiskt intressant, på grund av den stora tillgången på död ved och den rika svampfloran, som är viktiga substrat för insekter. Här förekommer ett stort antal skalbaggsarter, bland andra sågtandad mycelbagge *Liodopria serricornis* (VU), *Atomaria subangulata*, mörkbaggen *Ostoma ferruginea*, *Cryptophagus longitarsis*, *Enicumus planipennis* och *Nemozoma elongatum*.

Runt de välutvecklade naturskogsmiljöerna centralt i reservatet växer en gran- och barrblandskog som ännu inte utvecklat naturskogskvalitéer fullt ut. Eftersom kärnområdet centralt är relativt litet har denna skyddszon en stor betydelse. Bl.a. hjälper skyddszonen till att mikroklimatet i kärnområdet bibehålls stabilt. Barrskogen i ytterkanterna av skötselområdet har i sen tid påverkats av gallring och mängden död ved är relativt begränsad.

Skötselområde 1b:

Två mindre granplantering finns i den norra och den sydvästra delen av naturreservatet och invid dessa ett par mindre hyggen med föryngring av både barr- och lövträd.

Skötselområde 1c:

Skötselområdet består av en björksumpskog med spår av gammal dikning. Området har historiskt använts som slåttermark och åker och därefter vuxit igen med björk. Björkbeståndet är fortfarande relativt ungt och andelen död ved är begränsad. Föryngringen av gran är stor i vissa delar. I fältskiktet växer bl.a. älggräs och kärrviol.

Bevarandemål:

- Arealen av västlig taiga, granskog, ska vara minst 19 hektar
- Arealen av västlig taiga, barrblandskog, ska vara minst 7 hektar
- Arealen av västlig taiga, blandskog, ska vara minst 0,8 hektar
- Arealen av lövsumpskog ska vara minst 1 hektar
- Relationen död ved/levande ved ska vara minst 1/5

- Arter knutna till skötselområdet ska leva kvar och helst öka i utbredning och antal. Exempel på sådana arter är svart trolldruva, ögonpyrola, vippärt, vårärt, platt fjädermossa, trubbfjädermossa, grön sköldmossa, långflikmossa, vedtrappmossa, kattfotlav, talticka, sågtandad mycelbagge, mindre hackspett och entita

Skötselåtgärder:

De barrdominerade miljöerna ska få utvecklas genom intern dynamik. För att påskynda utvecklingen mot naturskog i de mindre granplanteringarna kan vissa träd ringbarkas, toppkapas eller fällas. Åtgärder med gran ska endast ske när risken för granbarkborreangrepp är låg.

Uppväxande gran i den björkdominerade sumpskogen röjs bort. Ringbarkning ska ske av 1/5 av björkarna i lövsumpskogen. Ringbarkningen ska göras på träd i grupper och inte utspritt över skötselområdena.

4.2 Skötselområde 2: Friluftsliv

Beskrivning:

Inom naturreservatet finns en markerad strövstig som leder besökare på en vandring genom naturreservats kärnområde. Strövstigen ansluter från parkeringsplatsen som är belägen vid vägen mellan Ålhult och Skutterstad. Informationsskyltar finns vid parkering och vid reservatsgräns invid strövstigen.

Bevarandemål:

- En väl underhållen parkeringsplats
- Två väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av reservatet
- En väl underhållen och markerad vandringsled
- Information om naturreservatet på Länsstyrelsens hemsida

Skötselåtgärder:

Nya informationstavlor med beskrivning av objektets naturvärden och gällande föreskrifter framställs. Information om reservatet ska göras tillgänglig på Länsstyrelsens hemsida. Informationsskyltar och information på Länsstyrelsens hemsida ska underhållas och vid behov uppdateras.

Igenväxningsvegetation vid och omkullfallna träd över vandringsled ska tas bort vid behov.

5. Bränder och brandbekämpning

Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar.

Åtgärd efter brand:

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av brand.

6. Jakt

Inom naturreservatet är all jakt på fågel förbjuden. I övrigt inskränks inte rätten till jakt av reservatsbildningen.

7. Dokumentation och uppföljning

7.1 Dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var, hur och när åtgärder utförts och vem som utfört åtgärder samt kostnad och finansiering för utförda åtgärder.

Naturvårdsförvaltaren ska följa upp utförda skötselåtgärder vid behov.

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var, hur och när uppföljning utförts och vem som utfört uppföljning samt kostnad och finansiering för utförd uppföljning.

7.2 Uppföljning av bevarandemål

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för uppföljning av naturreservatets bevarandemål.

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var, hur och när uppföljning utförts och vem som utfört uppföljning samt kostnad och finansiering för utförd uppföljning.

8. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet
Röjning	Skötselområde 1c	Förvaltaren	1
Ringbarkning, toppkapning	Skötselområde 1b, c	Förvaltaren	2
Gränsmarkering	Naturreservatsgräns	Lantmäteriet	1
Informations- tavlor	Vid parkeringsplats och vid led vid ingång till reservatet	Förvaltaren	1
Vandringsled	Befintlig led genom kärnområdet	Förvaltaren	1
Uppföljning av skötselåtgärder	Hela naturreservatet	Förvaltaren	1
Uppföljning av bevarandemål	Berörda naturtyper och arter	Förvaltaren	1

*Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

Bilagor

2.1 Skötselplanskarta

2.2 Vegetationskarta enligt VicNatures naturtyper

2.3 Vegetationskarta enligt Habitatdirektivets naturtyper